

The paper discusses the use of alternative and augmentative communication communication as a means of daily communication or support for the process of communicative activity of children with intellectual disabilities. The article provides a general distribution of groups of users of alternative and additional communication depending on their communicative and speech capabilities and needs, Also the distribution to groups of users with intellectual impairment is given considering the motivational aspect of communicative activity. It was revealed that the communicative motives of children and adults are different and have a different nature. In communication, it is important to consider the motives of both the speaker himself and his communicative partners. Most often, significant adults act as communicative partners of the child. When teaching a child to communicate, it is important to keep track of the child's own AAC needs. It is necessary to assess the user's need for AAC. This will help to understand what means of the AAC it is advisable to use and at what stages of the formation of communication skills. The article includes a description of markers for rapid response by specialists of speech therapy practice to determine the need for the use of alternative and additional communication for children with intellectual disabilities. The article contains methodical recommendations on selection of high-quality materials of visual support and recommendations for their effective use in work with children with intellectual disabilities.

Ключові слова англійською мовою: AAC, communicative activities, inclusion, pictogram, intellectual disabilities.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series19.2022.42.05>
УДК 37.014.25:378-044.247(4)(450)(477)

М.К. Шеремет
fkpp@npu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-1437-3820>

Д.М. Сунрун
darya7@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0003-4725-094X>

Т.В. Григоренко
tatina.hroza.91@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2002-6668>

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ У СВІТОВОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ (ДОСВІД СПІВПРАЦІ З SAPIENZA UNIVERSITY OF ROME (РИМ, ІТАЛІЯ))

Розкрито питання євроінтеграції вищої школи у світовому та національному вимірі. Висвітлено досвід співпраці з Sapienza University of Rome (Рим, Італія). Акцентується увага на важливості та необхідності вивчення і втілення прогресивного зарубіжного досвіду в сфері вищої освіти. Наведено аналітичний огляд тенденцій розвитку ЗВО як фактору інтеграції до всесвітнього науково-освітнього простору. Висвітлено нагальний стан становлення інклюзивного, інноваційного, соціально згуртованого суспільства та схарактеризовано концепції реформування, бази перспективного бачення розвитку вищої освіти. Визначено ключові параметри з метою забезпечення конкурентоспроможності фахівця. Доведена роль саме соціальної інклюзії з залученням

різноманітних галузей та напрямів, як професійних, так й загально соціальних.

Ключові слова: інтернаціоналізація, мобільні міжнародні студенти, іноземні студенти, інклюзія.

Постановка проблеми. Входження в світову спільноту модернізації міжнародного порядку в контексті визначених пріоритетів майбутнього світоустрою вимагає від вищої освіти поетапно реалізовувати складові наявної мегасистеми цілісного освітнього простору, де прикметною ознакою її змісту є розбудова професійної підготовки фахівців на компетентнісно-орієнтованій основі в умовах впровадження інклюзивного навчання. Розширення міжнародних зв'язків й інтеграція до європейської спільноти, необхідність пошуку конструктивних ідей щодо вирішення проблем оптимізації та інтенсифікації формування технічної, іншомовної та інших варіативних професійних компетенцій в епосі діджиталізації – об'єктивна реальність розвитку освіти сьогодення (Suprun, 2019). Тож, наразі маємо можливість провадження та примноження інноваційного досвіду європейського зразку, що має здійснюватися за умови раціонального поєднання з новаторським доробком українських вчених-організаторів вищої школи на царині сучасної освіти в умовах соціальної згуртованості. Вкотре доведена роль саме соціальної інклюзії з залученням різноманітних галузей та напрямів, як професійних, так й загально соціальних (Suprun, 2005; 2021).

Аналіз досліджень і публікацій. Модернізацію міжнародного порядку в контексті визначених пріоритетів процесу професійної підготовки у вищій школі Г. Афузової, В. Засенка, Ю. Лянного, Н. Пахомової, В. Синьова, Л. Фомічової, А. Шевцова, М. Шеремет, Л. Дем (L. Dam), П. Воллера (P. Voller) та ін. Питанням інтернаціоналізації освітньої сфери присвячені праці М. Нестерової, В. Синьова, Д. Супрун, М. Супруна, М. Шеремет, та ін..

Мета статті. Наразі маємо досягти мети провадження та примноження інноваційного досвіду європейського зразку, що має здійснюватися за умови раціонального поєднання з новаторським психолого-педагогічним доробком українських вчених-організаторів вищої школи зазначеного профілю на царині психологічної освіти. Поважаючи ідентичність та автономію, спільною метою стає повна реалізація у наукових та соціальних аспектах (Suprun, 2018a).

Виклад матеріалу дослідження. Між факультетом спеціальної та інклюзивної освіти (професор Супрун Дар'я Миколаївна) та профілюючими факультетами Sapienza University of Rome (Рим, Італія) провадиться неоціненний обмін науковими здобутками. Отже, забезпечимо короткий огляд промоції та освітніх маркетингових основ одного провідних університетів Риму.

Медичний та психологічний факультет складається з шести кафедр (епартаментів). Інформація про Департаменти розміщена на їх веб-сайтах:

- Клінічна та молекулярна медицина
- Психологія розвитку та соціальна психологія
- Динамічна, клінічна та психологія здоров'я

- Нейронауки, психологія та психічне здоров'я, сенсорна психологія
- Загальна психологія
- Хірургічні та медичні науки та трансляційна медицина

Вищезгаданий факультет розташований в центральній частині Риму під назвою Сан-Лоренцо, створений у 1983 році як складова Римського університету «Ла Сапієнца». Даний осередок характеризується міжнародним підходом до дослідницької діяльності та досконалістю наукової продуктивності. Сприяє та координує дослідження в різноманітних галузях психології, серед яких: загальна психологія та когнітивна, нейронаука та нейропсихологія, нейробиологія поведінки, психологія особистості та індивідуальні й культурні відмінності, психологія управління, психологія здоров'я, клінічна психологія та соціальна психологія. Факультет пропонує послуги в різних психологічних сферах на додаток до традиційних наукових досліджень та дидактики. Розглянемо найактуальніші сервіси.

- *OPeN (Відкрита Мережа Організації Персоналу)* сприяє інтеграції між університетом та робочими асоціаціями з метою розширення діалогу та синергії між науковими дослідженнями та реальним застосуванням задля розвитку інноваційних виробничих систем.

Завдання OPeN: передача, розповсюдження та сприяння науковим знанням в галузі психології, що застосовуються у роботі організацій; зміцнення зв'язку з промисловістю: консультативна діяльність щодо покращення добробуту співробітників та здорового розвитку організацій, сприятливого клімту тощо.

Основними компетенціями є:

- консультації та розвиток організації;
- орієнтація та навчання задля професійного розвитку;
- оцінка в контексті роботи;
- методологічне та статистичне консультування та розробка інструментарію (тести, анкети).

Досвід OPeN може бути застосований до державних та приватних організацій, працівників та робочих груп або навіть до фахівців, яким потрібне підвищення компетентності у даних сферах.

- *SCPC (Консультативні Послуги З Клінічної Психології)* пропонує послуги психологічних та нейропсихологічних оцінок, консультацій, коучингу та психотерапії за допомогою клінічних інтерв'ю, стандартизованих анкет, тестів тощо.

- *SCDA (Консультативна Служба Осіб з ООП)* пропонує діагностику дітей з ООП, оцінюючи різноманітні параметри, пов'язані з читанням, письмом, увагою тощо, використовуючи різні стандартизовані тести. Основна мета – встановити в короткі терміни чіткий діагноз. Послуга також пропонує психологічні програми для вчителів, батьків, осіб, які дотичні до дітей з ООП. Наразі консультативна служба працює онлайн і є абсолютно безкоштовною.

- *SPGF (Служба Юридичної та Судової Психології)* надає консультації з питань психологічної та нейропсихологічної оцінки, планування та оцінки в рамках досліджень та викладання у судово-правовій

системі (міждисциплінарний контекст на межі психології та права).

Освітній процес. Курси з забезпечення підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» та «Магістр» тривають відповідно три та два роки. Курси відкриті для обмеженої кількості студентів, як зазначено у конкурсному відборі. Зарахування студентів підлягає умові їх участі у тестуванні та залежить від оцінки та від процедури зарахування відповідно до термінів, зазначених у конкурсних умовах.

На окрему увагу заслуговують так звані *спеціалізаційні курси*, що становлять післядипломну підготовку магістра, та надають професійні навички у певних сферах.

Докторантура являє найвищий рівень університетської освіти і відкрита лише для випускників магістратури. Програма триває 3 роки; доступ до програми ґрунтується на оцінці кандидатів, включаючи біографічні дані та на офіційному іспиті. Доступ до докторантури регламентований обмеженою кількістю студентів. Успішно пройшовши докторантуру, здобувачам присвоюється звання доктора філософії (PhD).

Університет 1-го та 2-го освітнього кваліфікаційного рівня «магістр» – це післядипломний або магістерський курс, організований університетом разом із залученням партнерів із ринку праці, спрямований на покращення освіти студентів за допомогою інтенсивної та постійної науково-практичної підготовки та орієнтований на студентів та професіоналів, які бажають оновити свою освіту та навички роботи. Магістрам надають професійні навички на технічному, експлуатаційному та планувальному рівнях.

Ступінь Бакалавра з психології та соціальних процесів (Bachelor Course In Psychology and Social Processes). Курс з забезпечення освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра (CdL) з психології та соціальних процесів забезпечує базову освіту в різних галузях психологічних дисциплін з особливим акцентом на методи, наукові підходи. З культурної точки зору, CdL пропонує основи задля магістерських курсів психології, особливо тих, що пропонуються на факультеті медицини та психології. З професійної точки зору, CdL залучає студентів виконувати діяльність під наглядом кваліфікованого психолога та взаємодіяти з іншими фахівцями (наприклад, антропологами, соціологами, лікарями). CdL працюють у державному та приватному секторах, які спрямовані на оптимальне використання людських ресурсів у робочому та організаційному середовищі, шляхом аналізу психолого-соціальних процесів, що підтримують продуктивність, міжособистісні стосунки та досягнення цілей.

Програма забезпечення освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» містить 19 модулів, 2 з яких становлять міждисциплінарну базу, що має запропонувати взаємодоповнюючі перспективи: біологічну та антропологічну.

Споріднені та інтегративні дисципліни забезпечують освіту в галузях, серед яких психіатрія та соціологія, та мають на меті забезпечити взаємодоповнюючі перспективи. Курс включає іспити (M-PSI/01, M-PSI/02, M-PSI/03).

Ступінь Магістра з психології (Master Degree Courses (LM51) – це університетське «звання» 2го рівня, що надає можливість провадитись лише після здобуття ступеня бакалавра (120 університетських кредитів). Щоб мати можливість працювати професійним психологом, після здобуття ступеня магістра психології випускникам необхідно отримати кваліфікацію занесену до реєстру психологів (після проходження стажування протягом 12 місяців) та склавши державний екзамен з сертифікації. Усі магістерські курси (CdLM), пропонувані факультетом медицини та психології, мають лімітовану кількість місць.

Факультет пропонує наступні *три курси*:

- Магістр з когнітивної нейронауки та психологічної реабілітації
- Магістр в галузі прикладної психології (медичної чи юридичної)
- Магістр когнітивної нейронауки (повністю провадиться англійською мовою)

Ступінь Магістра (CdLM) з когнітивної нейронауки та психологічної реабілітації (Corso Di Laurea Magistrale in Neuroscienze Cognitive e Riabilitazione Psicologica (LM 51) надає психологам знання, необхідні для виявлення специфічних когнітивних дефіцитів, оцінки їх впливу на емоційний стан та якість життя пацієнтів та провадження відповідних реабілітаційних заходів. CdLM навчає студентів провадити дослідження з нейропсихології, когнітивної психології, психобіології та фізіологічної психології, забезпечуючи наукову якість та контролюючи практичну діяльність у дидактичних та спеціалізованих лабораторіях. CdLM також підтримує студентів в отриманні даних для їх експериментальних робіт у науково-дослідних лабораторіях, у Департаменті психології та установах, з якими Департамент має офіційні угоди про співпрацю (Fondazione Santa Lucia IRCCS, Istituto di Scienze e Tecnologie della Cognizione, Istituto di Biologia Cellulare). Магістри, які отримують професійну кваліфікацію психолога, зможуть працювати як позаштатні психологи або як співробітники чи консультанти в приватних організаціях охорони здоров'я (асоціації, кооперативи, фонди), у місцевих медичних компаніях та державних лікарнях. Магістри матимуть необхідну освіту для доступу до третього рівня клінічної (спеціалізовані школи) або науково-дослідницької (докторантура) освіти.

Ступінь Магістра в галузі прикладної психології (медичної чи юридичної) (Master Degrees in Applied Psychology of Health, Work And Juridical-Forensic Contexts). Ступінь магістра (CdLM) (LM51) в галузі прикладної психології (медичної чи юридичної) спрямований на підготовку психологів, здатних розробляти, реалізовувати та перевіряти певні втручання задля вирішення проблем на індивідуальному, організаційному та юридичному рівнях. Психолог, який закінчив дану програму (CdLM), матиме професійні навички, які можуть бути використані на ринку праці вже після стажування/навчання. Отримані знання дадуть можливість працювати в одній з наступних трьох професійних галузей: охорона здоров'я, організаційний менеджмент, юридично-криміналістична галузь. Під час курсу студентам надана можливість зустрічей з професіоналами з різних галузей засобом стажувань, тобто вони матимуть доступ до робочого середовища. Випускники CdLM зможуть отримати доступ до третього

рівня клінічної (спеціалізовані школи) або науково-дослідницької (докторантура) освіти, як в Італії, так і за кордоном.

CdLM складається з трьох навчальних програм:

- Прикладна медична психологія
- Прикладна психологія управління
- Прикладна юридична психологія

Прикладна медична психологія. Навчальна програма спрямована на підготовку психологів, які зможуть використовувати знання задля оцінки та діагностики, проектування та реалізації втручань із профілактики та зміцнення здоров'я, а також втручання психологічного та клінічного консультування в індивідуальному та груповому середовищі.

Прикладна психологія управління. Навчальна програма спрямована на формування професійних психологічних навичок, необхідних задля просування та розвитку потенціалу окремих осіб та груп у робочих умовах та сприяння індивідуальному, груповому та організаційному благополуччю. Майбутні випускники зможуть працювати в організаційних середовищах, опановуючи моделі та найсучасніші методи оцінки ефективності та потенціалу, відбору та навчання, індивідуального та організаційного розвитку, організаційного проектування та прийняття рішень тощо. Навчальна програма також сприяє розвитку міждисциплінарних знань для кращого розуміння функціонування організації відповідно до культурних змін та технологічного прогресу на робочих місцях та у робочих процесах. Навчальна програма також передбачає інтеграційні заходи, серед яких: навчальний курс тренерів; семінари в консультативних товариствах провідних італійських компаній тощо (Супрун, 2021).

Прикладна юридична психологія. Навчальна програма спрямована на забезпечення студентів міцною освітою, яка дозволяє їм працювати в юридично-криміналістичному контексті з необхідними психологічними знаннями. Основні технічні інструменти, що стосуються когнітивних та афективних процесів, клінічної психології, психодіагностики, які є основоположними для оцінки та виконання втручань у цивільному та кримінальному праві. Основні компетенції стосуються: 1) психологічної оцінки (індивідуальної та групової) задля досягнення юридично-криміналістичних цілей у цивільному та кримінальному праві щодо дорослих та неповнолітніх; 2) розроблення та виконання втручань з метою просування законності та запобігання ризикам та насильницькій поведінці на індивідуальному, інституційному та соціальному рівнях тощо.

Ступінь Магістра з когнітивної нейронауки (Masters Programme in Cognitive Neuroscience). Проводиться виключно англійською мовою. Програма з когнітивної нейронауки (LM-51) пропонує розуміння нейронних корелятивів когнітивних процесів, а також взаємозв'язку між розвитком розуму та мозку. Дана програма, що провадиться англійською мовою, має на меті навчити психологів виявляти специфічні когнітивні дефіцити, оцінювати їх вплив на емоційний стан та якість життя пацієнта та вживати відповідних реабілітаційних заходів (Suprun, 2021). Програма з когнітивної нейронауки

пропонується максимум 40 студентам, що провадять науково-дослідні та інші освітні проекти з нейропсихології, когнітивної психології, психобіології та фізіологічної психології та можуть завершити свою експериментальну роботу у дослідницьких лабораторіях Департаменту або в лабораторіях-партнерах, включаючи Фонд IRCCS Santa Lucia, Інститут наук та технологій пізнання CNR, Інститут клітинної біології та нейробіології (Suprun, 2021).

Відповідно до вимог EUROPSY, абітурієнти повинні мати значну кількість кредитів у галузях психології. Вступного іспиту немає. Прийом здійснюється на основі оцінки звань та здобутків.

Кандидати мають надати наступні документи:

- Копія паспорта (pdf)
- Коротка (на одній сторінці) особиста заява.
- Сертифікати зі знання англійської мови
- Стенограму записів або додаток до диплома (pdf)
- Рекомендаційні листи (необов'язково)

Програми PHD. Докторантура являє найвищий рівень університетської освіти і відкрита лише для випускників магістратури. Програма триває 3 роки; доступ до програми ґрунтується на сукупних результатах оцінки освіти кандидатів, біографічних даних та на офіційному іспиті. Докторантура є регламентованою кількістю студентів, яким присвоюється звання доктора філософії (PhD). Факультет психології пропонує наступні три програми проваджені у докторантурі:

- • Поведінкова нейронаука
- • Психологія та соціальна нейронаука
- • Психологія та когнітивна наука (Suprun, 2021).

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження.

Завдяки можливостям наданим профілюючими факультетами Sapienza University of Rome (Рим, Італія) маємо провадження та примноження інноваційного досвіду європейського зразку, що має здійснюватися за умови раціонального поєднання з новаторським психолого-педагогічним доробком українських вчених-організаторів вищої школи зазначеного профілю на царині психологічної освіти. Поважаючи ідентичність та автономію, спільною метою стає повна реалізація у наукових та соціальних аспектах (Suprun, 2018a).

Цільові установки міжнародної співпраці спрямовані на розвиток:

системи універсальних управлінсько-психологічних здібностей і вмінь, що забезпечують реалізацію професійної позиції по відношенню до професійної реалізації та самоздійснення (навчатися, адекватно оцінювати власні можливості, самостійно вибудовувати шляхи вирішення проблем і важких ситуацій в особистому і професійному житті, втілювати проекти з підвищення власної професійної компетентності, особистісної самореалізації);

шляхів продуктивної співпраці й спілкування, вирішення конфліктів;

готовності до оптимального рішення управлінсько-професійних завдань у новітніх політико-економічних умовах.

Дійсно, транс- та міждисциплінарний підходи до організації навчального процесу у вищій школі, втілені в різних дидактичних формах, дозволяють виконувати вимоги науки третього покоління, сформульовані в термінах компетенцій. Інноваційні інформаційно-комунікативні технології є опорою для формування транс- та міждисциплінарних зв'язків (Супрун, 2018).

Беззаперечно, інтернаціоналізація стимулює розвиток Вищої школи. Вагомий внесок в позитивні зрушення робить загальна тенденція професійної підготовки фахівців з належним рівнем розвитку управлінських вмінь та навичок і відповідною іншомовною комунікативною компетенцією. Фахівець має бути частиною епохи інклюзивного, діджиталізованого суспільства, що уможливить конкурентоздатність на світовому рівні (Супрун, 2019).

Висвітлення зарубіжного досвіду професійної підготовки свідчить, що сучасна система підготовки фахівців в різних країнах світу (США і країнах Європи: Чехія, Велика Британія, Греція, Франція, Португалія, Фінляндія, Швеція, Бельгія, Норвегія, Австрія, Італія, Німеччина, Швейцарія) має значні напрацювання теоретичного та практичного спрямування. Зазначене має здійснюватися за умови раціонального поєднання зарубіжного передового педагогічного досвіду на царині психологічної освіти із новаторським педагогічним доробком українських вчених та педагогів-організаторів вищої освіти зазначеного профілю (Suprun, 2019).

Висвітлення досвіду міжнародної співпраці не охоплює всіх аспектів забезпечення професійної підготовки фахівців задля провадження соціальної згуртованості у загал. Подальші напрямки роботи мають розкрити сучасну концепцію компетентності особистості професіонала, розробку систем навчання, моделей і технологій навчання у сфері соціальної інклюзії з особливостями їх функціонування в умовах професійної інтернаціоналізації.

Список використаних джерел:

1. **Suprun, D.** (2020). Formation of the Primary School Teachers' Information Competency in Postgraduate Education *WEB OF SCIENCE* Published: Sep. 2020 *Postmodern Openings*. DOI: 10.18662/PO/11.3/199
2. **Suprun, D., Griban, G., Okhrimenko, I.,** (2021) Formation of Psychophysical Readiness of Cadets for Future Professional Activity *The Open Sports Sciences Journal*, 2021, 14: 1-8 Electronic publication date: 22/03/2021 [Collection year: 2021] SCOPUS Core Collection <https://opensportssciencesjournal.com/VOLUME/14/PAGE/1/FULLTEXT>
3. **Suprun, D.** (2018). Academic mobility perspective in the context of professional internationalization in the field of special education DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2020.40.13Kyiv. http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34962/Sheremet_83-89.pdf?sequence=1
4. **Suprun, D.** (2019). The Future Psychologists' Motivation to Work in the System of Inclusive Education *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)* ISSN: 2277-3878, Volume-8 Issue-4S, November 2019 <https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i4S/D10081184S19.pdf>
5. **Sheremet, M., Suprun,**

M., Suprun, D. (2020) Future Psychologists' Readiness to Work in Conditions of Social Cohesion in Education WEB OF SCIENCE Published: Sep. 2020 *International Journal of Applied Exercise Physiology*. **6. Zhuravlova L., Sheremet M., Dmytriieva I., Suprun D.** (2020). State of formation of motivation as one of the structural-functional components of speech development of primary schoolchildren with dysgraphia. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*. Vol. 24, Issue 08, p. 8985–8999. URL: <https://doi.org/10.37200/IJPR/V24I8/PR280893> **7. Zhuravlova, L., Sheremet, M., Suprun, D., Fedorenko, S., & Dubiaha, S.** (2021). Results of the Examination of Primary School Students By Means of Speech Therapy Screening. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 12(1), 326-342. <https://doi.org/10.18662/brain/12.1/185> **8. Супрун, Д. М.** (2017). *Професійна підготовка психологів в галузі спеціальної освіти. монографія*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 392 с. **9. Супрун, Д. М.** (2019). *Модернізація змісту професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти: монографія*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 492 с. **10. Супрун, Д. М.** (2018а). *Теорія та практика професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти: дис. ... д-ра пед. наук. 13.00.03*. Київ, 2018. 657 с. **11. Супрун, Д. М.** (2018b). *Management – a component of psychologists' professional training (Менеджмент – складова професійної підготовки психологів): навч.-метод. посібник для студентів, слухачів магістратури та практикуючих психологів*. Київ, 2019. 390 с. **12. Супрун, Д. М.** (2021) *Psychology of Management (Психологія Управління) : навчально-методичний посібник для студентів, слухачів магістратури та практикуючих психологів*. – Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. 384 с. **13. Супрун, М. О.** (2005). *Корекційне навчання учнів допоміжних закладів освіти: витоки, становлення та розвиток (друга половина XIX-перша половина XX ст.): монографія*. Київ: Вид. КЮІ МВСУ Паливода А.В., 2005. 350 с. **14. Шеремет, М. К. & Супрун, Д. М.** (2017). Самоздійснення в контексті професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти: матеріали *Всеукр. (заочної) наук.-практ. конф. Присвяч. 5-річчю кафедри корекц. освіти та спец. психол.* Харків, 2017. С. 382–385.

References:

1. Suprun, D. (2020). Formation of the Primary School Teachers' Information Competency in Postgraduate Education WEB OF SCIENCE Published: Sep. 2020 *Postmodern Openings*. DOI: 10.18662/PO/11.3/199 **Suprun, D., Griban, G., Okhrimenko, I., (2021)** Formation of Psychophysical Readiness of Cadets for Future Professional Activity *The Open Sports Sciences Journal*, 2021, 14: 1-8 Electronic publication date: 22/03/2021 [Collection year: 2021] SCOPUS Core Collection <https://opensportssciencesjournal.com/VOLUME/14/PAGE/1/FULLTEXT> **3. Suprun, D.** (2018). Academic mobility perspective in the context of professional internationalization in the field of special education DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2020.40.13Kyiv. http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/34962/Sheremet_83-89.pdf?sequence=1 **4. Suprun, D.** (2019). The Future Psychologists' Motivation to Work in the System of Inclusive Education *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)* ISSN: 2277-3878, Volume-8 Issue-4S, November 2019 <https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i4S/D10081184S19.pdf> **5. Sheremet, M., Suprun, M., Suprun, D.** (2020) Future Psychologists' Readiness to Work in Conditions of Social Cohesion in Education WEB OF SCIENCE Published: Sep. 2020 in *International Journal of Applied Exercise Physiology*. **6. Zhuravlova L., Sheremet M., Dmytriieva I., Suprun D.** (2020). State of formation of motivation as one of the structural-functional components of speech development of primary schoolchildren with dysgraphia. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*. Vol. 24, Issue 08, p. 8985–8999. URL: <https://doi.org/10.37200/IJPR/V24I8/PR280893> **7. Zhuravlova, L., Sheremet, M.,**

Suprun, D., Fedorenko, S., & Dubiaha, S. (2021). Results of the Examination of Primary School Students By Means of Speech Therapy Screening. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 12(1), 326-342. <https://doi.org/10.18662/brain/12.1/185>

8. Suprun, D. (2017). *Profesiina pidgotovka psychologiv v galuzi specialnoi osvity (monographia) [Professional psychologists' training in the field of special education: a monograph]*. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P. Dragomanova. [in Ukrainian].

9. Suprun, D. (2019). Modernizatsiia zmistu profesiinoi pidhotovky psykholohiv v haluzi spetsialnoi osvity (monohrafiia) [Modernization of the content of psychologists' professional training in the field of special education: a monograph]. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. [in Ukrainian].

10. Suprun, D. (2018a). Teoriia ta praktyka profesiinoi pidhotovky psykholohiv v haluzi spetsialnoi osvity. (dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.03) [The theory and practice of psychologists' professional training in the field of special education. (DSc thesis)]. Kyiv. [in Ukrainian].

11. Suprun, D. (2018b). Management – a component of psychologists' professional training (menedzhment – skladova profesiinoi pidhotovky psykholohiv). Kyiv.: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. [in Ukrainian].

12. Suprun, D. (2021) Psychology of Management: Kyiv.: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova.

13. Suprun, M. (2005). *Korektsiine navchannia uchniv dopomizhnih zakladiv osvity: vytoky, stanovlennia ta rozvytok (druga polovyna XIX-Persha polovyna of XX century.) [Correctional teaching of pupils in the special education institutions: preconditions, formation and development (second half of the XIX – first half of the of XX century)]*. Kyiv: View. KYUI MVSU Pal- ivoda AB. [in Ukrainian].

14. Sheremet, M. & Suprun, D. (2017). Self-realization in the context of psychologists' professional training in the field of special education. *Materials of Ukrainian (correspondence) scientific and practical conference devoted to 5th anniversary of the department correctional education and special psychology*, 382–385. [in Ukrainian].

M. Sheremet, D. Suprun, T. Hryhorenko European integration of higher education in the global and national dimension (experience of cooperation with Sapienza University of Rome (Rome, Italy))

The question of the European choice has been raised: the values of education in the global and national dimensions. Emphasis is placed on the importance and necessity of studying and implementing the best practices of foreign countries in the context of higher education. The attention is focused on the importance and necessity of studying and providing the best practices of foreign countries in the context of higher education.

Undoubtedly, internationalization stimulates the development of higher education in the perspective of integration into the European scientific and educational space. A significant contribution to the positive changes is made by the general tendency of professional training of specialists with the appropriate level of development of professional skills and abilities and the corresponding foreign language communicative competence. The specialist must also be part of the digital age, which will enable global competitiveness. The ways and prospects of modernization of professional training in the conditions of inclusion are clarified. The current state of formation of an inclusive, innovative, socially cohesive society is highlighted. The concepts of reforming, bases of a perspective vision of development of education are characterized. The key parameters for ensuring the competitiveness of specialist are determined: a high overall level of development of the national education system; assimilation of new and advanced experience acquired in the process of cooperation with foreign countries; ensuring the quality of services in the internal and external markets of educational services; availability of quality educational and research infrastructure; development of strategic partnership; development of mobility. So, the ways and prospects of modernization of professional training in the conditions of inclusion society are clarified.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series19.2022.42.06>

УДК: 376-056.264:373.3.016:811.161.2'367

Т. М.Швалюк

shvaluktm@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-3836-1015>

Н. В.Чередніченко

nataliachered@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОГО ПОНЯТТЯ «ІМЕННИК» У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ ТЯЖКИМИ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

У статті окреслено проблему педагогічної технології формування граматичного поняття «Іменник» у молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення. Здійснено ґрунтовний аналіз спеціальної науково-теоретичної та програмно-методичної літератури з даного питання. З'ясовано, що означена проблема є малорозробленою та актуальною. Зазначено, що знайомство з частинами мови в початковій школі починається з вивчення іменника. Наголошується, що важливе місце у процесі вивчення граматичного поняття «Іменник» посідає засвоєння фонетичної, лексичної та граматичної сторін мовлення. Визначено основні передумови та принципи, що забезпечують успішне засвоєння граматики рідної мови, етапи формування граматичного поняття «Іменник», загальні теоретико-методичні підходи щодо формування морфологічних категорій іменника у дітей із тяжкими порушеннями мовлення. Подано алгоритми формування лексико-граматичних категорій іменника у даної категорії дітей, розкрито їхній зміст. Доведено, що розробка та впровадження необхідних педагогічних технологій у процес вивчення української мови у початковій школі сприятимуть самореалізації, саморозвитку учнів, стимулюватимуть їх до безперервного якісного навчання.

Ключові слова: педагогічні технології, граматичне поняття, іменник, школярі, тяжкі порушеннями мовлення.

Постановка проблеми. Останнім часом в Україні швидкими темпами відбувається реформування шкільної освіти. Зміст навчання вимагає від фахівців у цій галузі формування нових процесуальних вмінь, розвитку здібностей, оволодіння і оперування необхідною інформацією, креативного підходу вирішення проблеми науки і практики з акцентом на індивідуалізацію освітніх програм та особистісний розвиток дитини. Також збільшується роль науки у створенні нових педагогічних технологій, які відповідають рівню суспільних знань.

Особливої актуальності набуває розробка педагогічних технологій у процесі опанування молодшими школярами із тяжкими порушеннями мовлення (надалі ТПМ) різних тем з навчального предмету «Українська мова».